

*Protestáns graduál.* Szemelvények a 16–17. századi protestáns graduálok anyagából istentiszteleti és oktatási célra. Készítette: Ferenczi Ilona, Dobszay László, Bódiss Tamás és Farkas Zoltán közreműködésével. Kiadja a Református Egyházzenei Munkaközössége, Budapest 1996. (ReZeM 035.) Felelős szerkesztő: Farkas Zoltán. 28.5–20.5 mm. 113 p.

»Kiadványunk, ez az új protestáns graduálkönyv bizonyos szempontból a háromszázhatvan évvel ezelőtt abbahagyott munkát folytatja.« Ígázán mondja így Ferenczi Ilona előtanulmánya (XIII. lap), értvén az *Öreg graduál* szerkesztőinek, s ismert vagy megsemmisült kéziratos graduálok íróinak áldozatos igyekezetét.

Visszaforrhatnak elszakadt szertartási szálak? Protestáns viszontagságok s a puritán csörlátás gallyazták le istentiszteletünket. Személyi, tárgyi és szertartási lehetőségek híján nem tenyésztek bibliai énekek meg éneklések. Torzít a történeti léptékvesszés. Máig abban a tévedésben élnek teológusok és gyülekezetek, hogy a reformáció hajnalán olyan volt az istentiszteleti felfogás és a szertartás rendje, ahogyan a múlt századtól fogva szokás, s amelyet Ravasz László kora (majd százados próbálkozások árán) elfogadott. Ekkorra azonban a református gyülekezeti éneklés stílusa is, milyensége és funkciója is megváltozott. Az egyházi és vallási elidegenedés miatt ébredési mozgalmak, egyházpótlékok hatása hódított a gyülekezeti éneklésben (= idegenszerű dallamok, ódondász hangulatú énekkordítások, teológiaiilag is kérdéses ízlés, ám tevékeny és otthonpótló egyháziasság).

A történelmi egyházak széles körei váltak le a szertartási gyökerekről, mind a klasszikus értelmű gyülekezeti éneklést, mind a graduális éneklést illetően, nagyrészt a kisegyházi meg eklektikus ízlésmércék, szűkkeblű kegyességi gyakorlat miatt. Abban a hiszemben, hogy a reformáció találmánya a gyülekezeti éneklés, és ezért hagyta el a graduális gyakorlatot a protestáns egyház már a reformáció századában, e füzet körül is ellentétek izzanak. Ártásnak vélik, ellenreformációs trükknek az ökümenikus szerkesztést, az egyházzenei tanszék s református részvétel által legalizált használatot.

A Szerkesztő e magyar istentiszteleti kincsnek a *közösségi imádság dimenzióját* hangsúlyozza igen helyesen (XVIII. lap), hisz némelyek régiségnek, mások művelődési produktumnak tekintik a graduális éneklést. A bibliai távlatokban távol és közel másként villan meg, és más a szertartás emberi oldala is. Méginkább nyomatékot érdemel, hogy a graduális éneklést funkciója a lelki templomhoz köti, nem műsorhoz. Az erre méltó éneklés azonban beletanulás, énekesek, szakértők és énekkarok nélkül lehetetlen. Ennek útját könnyíti meg az átírás és válogatás.

Énekesnek és gyülekezetnek egyaránt haszna van a rendezett és mégis kötetlen megformálásból, amely által illőbben szólhat szertartáson a Biblia. Elmélyültség, lelki gyakorlat és jártasság kell hozzá, hogy természetes módon szóljon Isten dicséretének az anyanyelvünkhöz és a többszázados gyakorlathoz idomult öröksége.

163 tételt tartalmaz a füzet a következő rendben:

- vespera (1–11), prima (12–17), himnuszok (18–21),
- úrvacsora (22–33),
- ádvent (34–48), karácsony (49–62), vízkereszt (63–65), böjt (66–73), nagyhét (74–86), húsvét (87–101), mennybemenetel (102–108), pünkösd (109–119), háromságvasárnap (120–127), évközi tételek (128–163),
- tonarius (164–165).

Szerencsés megoldás a Huszár Gál komjátí graduáljának felhasználásával és stílusában fogalmazott bevezető az ünnepekhez és használatához.

A protestáns graduálok anyagából egy önálló *Passio*-füzet megjelenését tervezi a Szerkesztő (52. lap). Reméljük, *istentiszteleten* használatos füzetek sorozatának első tagja a mostani graduálfüzet.

Fekete Csaba